

It was noted that such indicators as the adoption of certain political documents and legal acts are not sufficient indicators of the success of the reform. Especially, taking into account the fact that there are many examples in Ukraine when the law is not followed. Eliminating the phenomenon of «imaginary constitutionalism» and establishing a legal democracy still require systematic work on the part of both public authorities and citizens.

It was concluded that for the negotiations on the accession of Ukraine to the European Union, it is necessary to know the praxeological dimension of the parliamentary reform, which is oriented towards the analysis of the activities of the deputies from the point of view of efficiency, that is, establishing the ratio of the final results of the reform and the defined initial goals, with an assessment of the means and methods used for their achievements.

Thus, not only the organizational component of the parliamentary reform, but also the reform evaluation methodology needs improvement. Sociological surveys of representatives of public authorities and citizens should become an important element of monitoring the implementation of the parliamentary reform, and one of the indicators of this reform is the level of trust in the Ukrainian parliament.

Key words: *Mission of the European Parliament, Ukrainian Parliament, parliamentary reform, dimensions of the reform, monitoring of the reform, indicators of the reform.*

DOI: 10.33663/0869-2491-2024-35-755-762

УДК 327.7:061.1ЄС

О. М. СТОЙКО,
доктор політичних наук*
ORCID: 0000-0002-1021-5270

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОСМИСЛЕННЯ РОЗШИРЕННЯ ЄВРОСОЮЗУ

*Виділено та проаналізовано чотири основних підходи до розуміння розширення Євросоюзу, яке від спорадичної практики еволюціонувало до складової повсякденної діяльності Союзу. Зокрема, розширення як шлях до наддержавного утворення, як відповідь на зовнішні виклики, як горизонтальна інституціоналізація та як детелеологізація. Необхідність прийняття чергової групи країн, серед яких і Україна, змушує Євросоюз визначитися зі своїм майбутнім: стати федерацією шляхом внесення змін до установчих договорів, чи зберегти *staus quo*, децю обмеживши право вето держав-членів і відкривши шлях до різношвидкісної Європи.*

Ключові слова: *розширення, євроінтеграція, Європейський Союз, інститут, демократія, геополітика.*

Stoiko Olena. The main theoretical and methodological approaches to understanding the enlargement of the European Union

*The article identifies and analyses four main approaches to understanding the enlargement of the European Union, which has evolved from a sporadic practice to a component of the Union's daily activities. In particular, enlargement as a way to a superstate formation, as a response to external challenges, as horizontal institutionalisation and as deteleologisation. The need to accept another group of states, including Ukraine, makes the European Union decide on its future: to become a federation by amending the founding treaties, or to maintain the *staus quo*, somewhat limiting the veto power of the Member States and opening the way to a multi-speed Europe.*

Key words: *enlargement, European integration, European Union, institution, democracy, geopolitics.*

Вступ. З отриманням Україною статусу кандидата на членство в Євросоюзі у червні 2022 р. євроінтеграційний процес у країні отримав потужний імпульс, що потребує належного осмислення і з боку науково-експертного середовища. Успішне завершення цього процесу вимагає глибокого розуміння суті процесу розширення Євросоюзу та адекватного плану заходів з боку України для досягнення цієї мети з урахуванням можливих ризиків і загроз.

* **Stoiko Olena**, Doctor of Political Sciences

Головною особливістю розвитку євроспільноти на ранніх етапах було сподівання багатьох на швидкий рух до наднаціональної держави. Основною політичною мотивацією було переконання, підкріплене досвідом націоналізму та війн між народами Європи, що національні політичні утворення є патологічними за своєю суттю і мають бути замінені більш раціональною міжнародною системою, яка б мала ефективний імунітет проти них. Надія на швидкий розвиток спільноти згасла в епоху функціоналізму, коли було обрано повільніший та послідовніший шлях трансформації: ЄС перебирає на себе певні національні функції і вичікує моменту «дозрівання» запиту на глибшу інтеграцію в інших сферах завдяки отриманим позитивним результатам співробітництва у спільних сферах. Необхідність прийняття балканських країн і пострадянських республік є каталізатором євроінтеграційних процесів не лише у країнах-кандидатах, а й самому Євросоюзу, який має пристосувати свою організаційну структуру, визначитися зі своєю роллю на Європейському континенті та світовій арені до нового раунду розширення.

Огляд літератури. Серед вітчизняних дослідників, зокрема таких, як С. Вонсович, А. Гірман, В. Посельський, С. Скриль, О. Сокур, О. Тригуб, А. Філіпенко, І. Яковюк домінує інтеграційний підхід: збільшення кількості членів Євросоюзу розглядається у контексті поглиблення взаємозв'язків між державами-членами та залучення до цього процесу нових учасників. На нашу думку, поняття «розширення» є ширшим і дає змогу зрозуміти різноманітність зв'язків Євросоюзу з країнами-сусідами, спосіб поширення європейських цінностей на решту територію світу, передбачає ймовірність створення Європи різних швидкостей та можливість виходу держав-членів.

Постановка проблеми. Отже, суть розширення недостатньою мірою досліджена вітчизняними дослідниками, а зарубіжні дослідники поки що не робили спроб оцінити наслідки прийому нової групи членів, серед яких є і Україна.

Мета і завдання. Метою статті є проаналізувати зарубіжні дослідження мети та завдань розширення наднаціонального утворення, спрогнозувати особливості прийняття України та інших країн-кандидатів у ході чергового раунду розширення ЄС.

Виклад основного матеріалу. Розширення було одним з основних принципів ЄС з моменту його створення. Потенційно і за певних (жорстких) умов він розглядався як всеохопний проєкт для континенту попри розпильчастий геополітичний підтекст його кордонів. З моменту створення ЄС6 у 1951 р. (Європейського об'єднання вугілля і сталі у складі Бельгії, Федеративної Республіки Німеччина, Франції, Італії, Люксембургу та Нідерландів) процес розширення охопив Данію, Ірландію та Велику Британію (1973), Грецію (1981), Іспанію та Португалію (1985), після чого відбулося об'єднання Німецької Демократичної Республіки (1990), а потім Австрії, Фінляндії та Швеції (1995), Чеської Республіки, Естонії, Кіпру, Латвії, Литви, Мальти, Польщі, Словаччини, Словенії та Угорщини (2004), Румунії та Болгарії

(2007) і, нарешті, вступу Хорватії (2013). Історично поворотним моментом у цьому процесі можна вважати падіння Берлінського муру в 1989 р., яке відкрило обидві Європи, Східну і Західну, одна одній. Усталене сприйняття кордонів часів «холодної» війни як майже нездоланих бар'єрів змінилося новими формами визначення кордонів у контексті «Європи-імперії»¹ або «Європи-твердині»².

Із кожним розширенням ЄС як транснаціональна спільнота держав і громадян ставав дедалі молодшим. Оскільки унікальність ЄС ґрунтується на хиткому поєднанні суверенітету держав-членів і повноважень наднаціонального утворення, здатного до суверенних політичних та інших дій, то баланс потребував перегляду напередодні й після кожного раунду розширення, вирішуючи нові проблеми і конфлікти.

Розширення – це політика, яка постійно розвивалася і кардинально змінювалася, пройшовши шлях від імпровізованих заходів до чітко детермінованої зовнішньої політики, від одноразової події до складової повсякденної діяльності ЄС. Однак в історіографії розширення переважав підхід, який зосереджувався на окремих державах, раундах розширення (1960–1970-х роках), переговорах з Єврокомісією про отримання членства в ЄС³. Цей підхід згодом був значно доповнений дослідженнями, що аналізували процес перемовин всередині Співтовариства, поведінку Єврокомісії або вплив «холодної» війни на розширення в ХХІ ст. Однак ці підходи також переважно зосереджуються на окремих раундах⁴ або на ролі Єврокомісії⁵. Єдине комплексне дослідження, присвячене розширенню як такому і використовує порівняльний підхід для аналізу шляху конкретних країн до членства, з'явилося у 2005 р.⁶ Історичні дослідження розширення на основі архівів, які спершу зосереджувалися переважно на 1960–1970-х роках, тепер переходять до 1980-х і наближаються до 1990-х років. Це відкриває можливість для історичного аналізу розширення між хвилями, включаючи ширші роздуми про розширення як політику⁷ та як концептуалізацію диференційованої інтеграції⁸.

Вважаємо за доцільне проаналізувати чотири основні підходи до дослідження розширення: як шлях до наддержавного утворення, як відповідь на зовнішні виклики, як горизонтальна інституціоналізація та як детелеологізація.

1. Розширення як шлях до формування єдиної наддержави. Такий підхід характерний для суспільних наук та представників конструктивістського підходу⁹, що вказували на важливість норм у поясненні процесу розширення. На їхню думку, норми важливі для мобілізації ЄС, держав-членів, для розширення меж спільноти та мали значні політичні наслідки.

Х. Сюрсен припускала, що аргументи про корисність конкретного рішення переважатимуть в організації, орієнтованій на розв'язання проблеми¹⁰. Однак ідея розширення не набуде широкої підтримки, якщо не принесе певних вигод тим, хто приймає рішення. Аргументи, що посилюються на

обов'язки та відповідальність, пов'язані з належністю до певної спільноти, вказують на організацію, що ґрунтується на цінностях, де міркування про витрати можуть мати другорядне значення (наприклад, обов'язок виявляти солідарність переважає міркування про затрати на допомогу). Нарешті, в організації, що ґрунтується на правах людини, аргументи будуть зосереджені переважно на універсальних стандартах правосуддя, незалежно від конкретних цінностей або уявлень про гідне життя, притаманних спільноті. На підставі цього Х. Сюрсен робить висновок: Євросоюз був сформульований як політика, що дедалі більше формується на межі між ексклюзивними цінностями та універсальними правами¹¹. Євросоюз як організація демонструє і продукує цю дуальність через розширення, тобто саме завдяки розширенню Єдина Європа проєктує і конструює своє майбутнє.

2. Розширення як відповідь на зовнішні виклики. Процес розширення ініціюється та координується не лише ЄС та його виконавчим органом, а й зумовлений змінами в навколишньому середовищі. Іншими словами, розширення – дуже складний процес, в якому одночасно трансформуються як внутрішні актори організації, так і зовнішні, що межують з нею. Попри те, що поширення норм та інститутів ЄС через розширення в останні десятиліття дедалі частіше стає предметом наукових розвідок (незалежно від того, чи розглядається воно як «поступова і формальна горизонтальна інституціоналізація організаційних правил і норм»¹²) або як своєрідна постмодерна розбудова імперії), воно стосується насамперед того, як сусідні держави, зі статусом кандидата або ж без нього, поступово адаптуються до європейської спільноти.

Дещо вирізняється позиція Я. Зельонки, який стверджує, що розширений ЄС більше нагадує неосередньовічну імперію, ніж державу вестфальського типу. Виходячи з аналізу розширення ЄС на схід, він вважає, що мав місце «масштабний імпорту різноманітності, який навряд чи може бути подоланий формальним прийняттям новими членами всього масиву європейських законів і правил: славновісного (або сумновісного) *acquis communautaire*»¹³.

Фактично ця «європеїзація» була інституціоналізована через принцип зумовленості. Однак поки що теоретичних та емпіричних досліджень про трансформаційний вплив розширення на сам Євросоюз та його органи мало. Іншими словами, кожне розширення «оновлює» ЄС через інституційну адаптацію та збільшення географічної площі.

Вплив процесу розширення на сам Євросоюз тривалий час ігнорувалася гуманітарними науками і був недостатньо вивчений істориками. Для розв'язання цієї проблеми слід вийти за межі формальних критеріїв, встановлених самим ЄС. Задекларований нормативний проєкт розширення у вигляді поширення ліберальних цінностей звужує сферу застосування аналітичних інструментів, перешкоджає вивченню впливу сусідніх країн та організацій на саму спільноту.

3. Розширення як горизонтальна інституціоналізація. У ході прийняття нових членів відбувається поступове поширення формальних організаційних

правил і стандартів, а також неформальне поширення організаційних норм – повільне «зближення практик». Більше того, всі етапи адаптації до набуття повноправного членства та після його отримання мають бути частиною концепції розширення. Розширення перетворилося на складний політичний процес. Фактично це найбільш послідовна і широка зовнішня політика ЄС, що мало досліджена суспільствознавцями. Як правило, правознавці вказують на легальний характер ЄС через верховенство права та інституціоналізовані процедури прийняття рішень, що діють на основі принципу верховенства права. Це добре видно на прикладі розширення, яке стає дедалі більш інституціоналізованим та бюрократизованим. Таким чином, вступ до ЄС перетворився з процесу міждержавної взаємодії у формі переговорів на політику, що визначається переважно органами ЄС. Прийняття законодавства ЄС та широке використання механізму зумовленості є основними правовими інструментами розширення, за допомогою яких органи ЄС трансформують кандидатів у повноправних членів Союзу в конституційному, адміністративному та судовому аспектах¹⁴.

4. Детелеологізація. Тривалі кризи з середини 2000-х років виштовхнули Союз із тривалого періоду євроєйфорії та непохитної віри у власні нормативні повноваження¹⁵. Це також змусило дослідників інтеграції поставити під сумнів як прогресивність, так і ЄС-центризм більшої частини історіографії, особливо після невдачі конституційної реформи 2004 р. та фінансової кризи 2008 р. М. Гілберт стверджує, що наукові дослідження еволюції Євросоюзу були просякнуті телеологічною мовою, з історичним прагненням до більшої інтеграції, що відвертає увагу від альтернативних наративів європейської інтеграції¹⁶. Схожої позиції дотримується і Г. Воллаард, на думку якого, більшість дослідників європейської інтеграції значною мірою нехтували можливістю дезінтеграції, що стала реальністю після референдуму щодо Брекзиту¹⁷.

Прогресивний і європоцентричний підхід до розширення ЄС ускладнює розуміння впливу зовнішніх акторів, розмаїття зовнішніх зв'язків самого ЄС і держав-членів на суть і форму спільноти. Тобто дослідження розширення потребує відходу від переконаності у телеологізації процесу та глибшого аналітичного підходу. Одним із підходів є ідея «провінціалізації» Євросоюзу, вивчення розширення як складної і безперервної взаємодії із невідомим результатом. Щоб вийти за рамки європоцентричності, постколоніальні дослідники прагнули «провінціалізувати» Європу і вивчати складні ланцюги обміну – процеси «іншування» та конвергенції, які відбувалися між різними центрами. Іншування (*othering* – конструювання інших культур як протилежності у процесі конструювання власної ідентичності) стало популярною концепцією в спробах визначити процеси європейського самовизначення¹⁸. Так, К. Патель перший закликав до «провінціалізації» європейських студій стосовно інших міжнародних організацій і «менш ЄС-центричної форми написання історії європейської інтеграції»¹⁹. Наголошуючи на обміні між центром та іншими суміжними та віддаленими територіями як на складному різноек-

торному процесі, ця концепція дає змогу краще зрозуміти вплив розширення на сам Євросоюз.

Відмова від уявлення про прогресивний розвиток ЄС відкриває нові можливості для дослідження всього, що виходить за межі категорії членства, його визначення як незавершеного чи невдалого. Це переорієнтовує увагу вчених на процеси розвитку ЄС як різношвидкісного утворення, залежного від ситуації в зовнішньому світі.

Відкриття Євросоюзу країнам ЦСЄ разом зі зростанням рівня імміграції в останні десятиліття мало не лише економічні, політичні та соціальні наслідки, а й культурний ефект, зосереджений на цінності культурного розмаїття, релігійної та конфесійної свободи. Отже, йдеться про нові рамки належності, змінені механізми формування груп і нові форми солідарності, здатні створити нове європейське громадянство²⁰. Можна стверджувати, що розширення лежить в основі інтеграційного процесу Європейського Союзу, оскільки воно постійно підштовхує його головних акторів до рефлексивних, творчих зусиль. Оскільки розширення є не лише процесом розширення, а й, що важливіше, поглибленням інтеграції в самому ЄС, то воно постійно ставить під сумнів його структурні та інституційні розробки та механізми²¹, спонукає до постійного розвитку, про що свідчать дискусії, що розпочалися після надання перспективи членства Молдові та Україні.

Висновки. Отже, попередні раунди розширення Євросоюзу можна розглядати як шлях до наддержавного утворення, як відповідь на зовнішні виклики, як горизонтальну інституціоналізацію та як детелеологізацію. Очікується, що до 2035 р. має бути прийнята чергова група країн: балканських і пострадянських, серед яких і Україна. Саме ця перспектива змушує Євросоюз визначитися зі своїм майбутнім: стати федерацією шляхом внесення змін до установчих договорів, чи зберегти *status quo*, дещо обмеживши право вето держав-членів і відкривши шлях до різношвидкісної Європи. В останньому варіанті меню для держав-членів не обмежуватиметься прийняттям до Шенгенської зони чи зони євро, а й пропонуватиме різні форми квазіполітичної участі в процесах прийняття рішень в органах Євросоюзу через надто низький рівень економічного розвитку держав-кандидатів та різні темпи проєвропейських реформ, що значно ускладнить одночасне прийняття цієї групи кандидатів. Надання членства нинішнім державам-кандидатам буде проходити під визначальним впливом безпекового чинника і фактично означатиме кульмінацію ЄС як геополітичного проєкту, оскільки з огляду на численні невдачі спроб інтеграції іммігрантів з нехристиянських країн, жодній державі з-поза меж Європейського континенту членство пропонуватися не буде. До того ж результат завершення російсько-української війни – перемога Києва чи заморожування конфлікту – визначатиме не лише становище України в ЄС, а й долю Євразійського континенту, його поділ на сфери впливу між Брюсселем та Пекіном.

1. Zielonka J. Europe as Empire: The Nature of the Enlarged European Union. Oxford: Oxford University Press, 2006. 2. Balibar E. At the Borders of Citizenship: A Democracy in Translation? *European Journal of Social Theory*. 2010. Vol. 13. P. 315–322. 3. Deighton A., Milward A.S. Widening, Deepening, Acceleration: The European Economic Community 1957–1963. Baden-Baden: Nomos, 1999; Loth W. Crises and Compromises: The European Project 1963–1969. Baden-Baden: Nomos, 2001; Harst J. van der Beyond the Customs Union: The European Community's Quest for Deepening, Widening and Completion, 1969–1975. Baden-Baden: Nomos, 2007. 4. Ludlow N. P. The European Community and the Crisis of the 1960s: Negotiating the Gaullist Challenge. London: Routledge, 2006; Karamouzi E. Greece, the EEC and the Cold War, 1974–1979. The Second Enlargement. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2014; Geary M. J. Enlarging the European Union. The Commission Seeking Influence, 1961–1973. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2013. 5. Dumoulin M. The European Commission, 1958–1972: History and Memories. Brussels: European Commission, 2006; Bussière E., Dujardin V., Dumoulin M. The European Commission, 1973–1986: History and Memories of an Institution. Luxembourg: Office des publications de l'Union européenne, 2014. 6. Kaiser W., Elvert J. European Union Enlargement – A Comparative History. London: Routledge, 2005. 7. Cremona M. The Enlargement of the European Union. Oxford: Oxford University Press, 2003. 8. Leuffen D., Rittberger B., Schimmelfennig F. Differentiated Integration: Explaining Variation in the European Union. New York: Palgrave Macmillan, 2013. 9. Fierke K., Wiener A. Constructing Institutional Interest: EU and NATO Enlargement. *Journal of European Public Policy*. 1999. Vol. 6. № 3. P. 721–742; Sedelmeier U. Constructing the Path to Eastern Enlargement: The Uneven Policy Impact of EU Identity. Manchester: Manchester University Press, 2005; Brennan J. The Eastern Enlargement of the European Union. New York: Routledge, 2006. 10. Sijrsen H. Questioning EU Enlargement – Europe in Search of Identity. London: Routledge, 2006. 11. Sijrsen H. A Certain Sense of Europe. *European Societies*. 2012. Vol. 14. № 4. P. 502–521. 12. Schimmelfennig F., Sedelmeier U. The Politics of European Union Enlargement – Theoretical Approaches. Abingdon, New York: Routledge, 2005. P. 5. 13. Zielonka J. Europe as Empire: The Nature of the Enlarged European Union. Oxford: Oxford University Press, 2006. 14. Hillion C. Accession and Withdrawal in the Law of the European Union. Oxford Handbook of European Law / ed. by A. Arnall, D. Chalmers. Oxford: Oxford University Press, 2014. 15. Gilbert M. European Integration – A Concise History. Lanham, MD: Rowman & Littlefield Publishers, 2012. P. 173–204; Gilbert F., Large D. C. The End of the European Era, 1890 to the Present. New York: W.W. Norton, 2008. 16. Gilbert M. Narrating the Process. Questioning the Progressive Story of European Integration. *Journal of Common Market Studies*. 2008. Vol. 46. № 3. P. 641. 17. Vollaard H. Explaining European Disintegration. *Journal of Common Market Studies*. 2014. Vol. 52. № 5. P. 1143. 18. Neumann I. B., Welsh J. M. The Other in European Self-Definition: An Addendum to the Literature on International Society. *Review of International Studies*. 1991. Vol. 17. № 4. P. 327–348; Neumann I.B. Our Culture and All the Others: Intercultural and International Relations. Culture and External Relations: Europe and Beyond / ed. by J. Batora, M. Mokre. Farnham: Ashgate Publishing Group, 2011. 19. Patel K. K. Provincializing the European Communities. Cooperation and Integration in Europe in a Historical Perspective. *Contemporary European History*. 2013. Vol. 22. P. 649, 670. 20. Rumford C. Cosmopolitan Spaces. Europe, Globalization, Theory. London: Routledge, 2008; Wimmer A. Facing Ethnic Conflicts. Toward a New Realism. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 2004. 21. Wallace H. Deepening or Widening? Problems of Legitimacy for the EC. European Identity and the Search for Legitimacy / ed. by S. Garcia. London: Pinter, 1993. P. 141–188.

Stoiko Olena. The main theoretical and methodological approaches to understanding the enlargement of the European Union

The article identifies and analyses four main approaches to understanding the enlargement of the European Union, which has evolved from a sporadic practice to a component of the Union's daily activities. In particular, enlargement as a way to a superstate formation, as a response to external challenges, as horizontal institutionalisation and as deteleologisation. The need to accept another group of states, including Ukraine, makes the European Union decide on its future: to become a federation by amending the founding treaties, or to maintain the status quo, somewhat limiting the veto power of the Member States and opening the way to a multi-speed Europe.

In the latter case, the menu for member states will not be limited to admission to the Schengen or Euro area, but will also offer various forms of quasi-political participation in decision-making processes in the EU bodies. The main reasons are the very low level of economic development of the candidate states and the different pace of pro-European reforms, which will make it much more difficult to simultaneously accept this group of candidates. The granting of membership to the current candidate states will be dominated by the security factor and will actually mark the culmination of the EU as a geopolitical project, as, given the numerous failures of attempts to integrate immigrants from non-Christian countries, no state outside the European continent will be offered membership. In addition, the outcome of the Russian-Ukrainian war – Kyiv's victory or the freezing of the conflict – will determine not only Ukraine's position in the EU, but also the fate of the Eurasian continent, its division into spheres of influence between Brussels and Beijing.

Key words: enlargement, European integration, European Union, institution, democracy, geopolitics.

DOI: 10.33663/0869-2491-2024-35-763-771

УДК 327

В. А. ЯВІР,
доктор політичних наук*
ORCID: 0000-0002-1854-5012

Л. Й. ЗУБРИЦЬКА,
кандидат політичних наук**
ORCID: 0000-0002-8148-4734

А. В. АЛІМОВ,
магістр політології***
ORCID: 0009-0003-0973-0528

**САНКЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄС:
ДЕСТРУКТИВНИЙ ВПЛИВ ОСОБИСТІСНИХ ЧИННИКІВ
ЄВРОСКЕПТИКІВ**

У статті аналізуються особливості загальної санкційної політики ЄС. Особлива увага приділена деструктивному впливу нерациональних особистісних чинників лідерів-євроскептиків на критично важливу сферу зовнішньої політики ЄС – вироблення санкційної політики, який послаблює єдність ЄС, сповільнює реакцію на кризові явища та зменшує здатність до реагування. Запропоновано рекомендації зі створення більш прозорого механізму ухвалення санкційних рішень.

Ключові слова: Європейський Союз, зовнішня політика ЄС, санкційна політика ЄС, санкції, євроскептицизм.

Yavir Vira, Zubrytska Liudmyla & Alimov Anton. The EU Sanctions Policy: the Destructive Influence of Eurosceptics' Personal Factors

The peculiarities of the EU's general sanctions policy are analyzed. Particular attention is paid to the destructive impact of irrational personal factors of eurosceptic leaders on a critical area of EU foreign policy - the development of sanctions policy, which weakens EU unity, slows down the response to crises and reduces the ability to respond. The authors offer recommendations for creating a more transparent mechanism for making sanctions decisions.

Key words: European Union, EU foreign policy, EU sanctions policy, sanctions, euroscepticism.

* Yavir Vira, Doctor of Political Sciences

** Zubrytska Liudmyla, Candidate of Political Sciences (Ph. D.)

*** Alimov Anton, Master in Political Science